

QUIERE ÉL QUE VUELE EL SAPO POR SÍ MESMO...

-Teresa Guardans-

Reflexions amb motiu del cinquè centenari del naixement de Teresa de Jesús (publicades al web dels Carmelites Descalços: castellinterior.wordpress.com)

Em voltava pel cap dedicar aquestes línies a posar de relleu el paper de Teresa de Jesús com a mestra de l'experiència d'Absolut, mestra d'aquell silenci personal que ofereix la possibilitat de descobrir el fons d'eternitat que ens habita, aquella font de la pròpia existència "que per comoditat podem anomenar Déu" (com diu Etty Hillesum en el seu *Diari*): el palau del Rei –en paraules de santa Teresa–. I mentre preparava el material em va arribar un enllaç a un article¹ sobre els moviments de recerca espiritual que no s'identifiquen amb una religió particular ("espiritualitat sense religió"). L'article no aporta especial novetat sobre el tema, però serveix per a constatar un cop més l'abast d'un fenomen que ja no es pot titllar de moda passatgera: "el pas d'una fe socialment i culturalment heretada, a una fe assumida com a camí personal de recerca i d'experiència particular" –diu l'autor– que "privilegia l'experiència abans que la doctrina"; el "rebuig de pràctiques i rituals reglamentats i vàlids per sí mateixos" en contrast amb "una interioritat com a espai de trobada i actualització del sagrat"... Però, no és també això el que vivia santa Teresa? –em preguntava jo mentre llegia aquestes descripcions–. No es podrien dir coses molt semblants de l'itinerari de la mística d'Àvila?

Cinc-cents anys ens separen i les realitats culturals i religioses són molt i molt diferents; seria molt anacrònic penjar-li l'etiqueta de "religiositat postmoderna". Tot i així... ens salten a la vista alguns trets comuns que ens agradaria senyalar, en un exercici que pot ajudar a posar de relleu allò que un mestratge com el de Teresa de Jesús podria aportar als moviments espirituals contemporanis.

No entra dins de les possibilitats de la seva època posar en qüestió la doctrina o els rituals. Però, tot i així, ella sí que planta cara a la religiositat "socialment heretada" i sí que la posa al servei de l'experiència. Sí: aposta per l'experiència. I ens mostra que parlar "d'experiència" no té perquè ser interpretat com a sinònim "d'emocions" o "contentamientos": vivència espiritual és "experiència" perquè implica tot l'ésser; experiència que és coneixement amb tot l'ésser, doncs és "*transformamiento del alma de el todo en Dios*" (LV 20.18²), "*pues es andar en verdad delante de la misma Verdad*" (LV 40.3); es "*beber el agua de vida y caminar hasta llegar a la misma fuente*" amb "*determinada determinación de no parar hasta llegar a ella, venga lo que viniera, murmure quien murmurare*". Perquè trobareu crítiques i la institució us posarà en

---

¹ Miguel Pastorino. *Creyentes sin religión, la tendencia que más crece en el mundo*.

<http://sociologos.com/2014/09/02/creyentes-sin-religion-la-tendencia-que-mas-crece-en-el-mundo/>

² LV: Libro de la Vida

qüestió: *'hay peligros', 'hulana por aquí se perdió', 'dañan la virtud', 'no es para mujeres que les vienen ilusiones', 'mejor será que hilen', 'no han menester esas delicadeces', les 'basta el Paternóster y Avemaría'...*" (CP 35.2³)

Però ella ho té molt clar. L'objectiu d'una vida "en religió" és experiència, experiència de coneixement, no deixarà d'insistir-hi. I posarà tot l'esforç en orientar les seves companyes en aquesta via d'experiència. Dins dels estretíssims marges en els que es pot moure, escrivint sempre sota vigilància i sota sospita, amb delicadesa i no poc sentit de l'humor, dóna el tomb a tot allò que se suposa que ha de ser d'estricta compliment i ho situa al servei d'un camí que les dugui vers el "centro del alma", lloc d'Encontre (*"llámase recogimiento porque recoge el alma todas las potencias y se entra dentro de sí con su Dios"*-CP 47.1-). I si resulta que el que "toca" és repetir un munt de Parenostres, qui ens pot dir res si necessitem tota una hora per dir, simplement, "Pare Nostre": *"en decir 'Padre Nuestro' una vez se les pasará una hora"* (CP 53.3); *"amor me parece será entender quién es este Padre"* (CP 40.1); *rezaremos con mucho sosiego el Paternóster, de manera que si havíamos de decirle muchas veces el Paternoster, nos entienda de una. Que es muy amigo de quitarnos trabajo, aunque en una hora le digamos una sola vez"* (CP 50.2).

Una hora centrades en una sola paraula... Què està dient amb això? Implica una actitud de meditació silenciada, que posa totes les capacitats en quietud lúcida, atenta. Està senyalant, ben clar, que "vida religiosa" no és retre tribut a un Senyor allà dalt, tenir-lo content per mitjà de salmodies i sacrificis, tal com s'esperava d'elles en el model institucional religiós establert. "No és això" –avisa Teresa de Jesús-; *pues es ansí que tenemos el cielo dentro de nosotros* (CP 50.1) ...¡! El Regne és en nosaltres, Déu és en nosaltres, i vol ser conegut. Servir-lo és conèixer-lo. No és camí fàcil, però és possible. "Si he pogut jo..." Diguin el que diguin, no us deixeu intimidar: *"ningún caso hagáis de los miedos que os pusieren ni de los peligros que os pintaren [...] Quien os dijere que éste es peligro, tenedle a él por el mismo peligro y huid de él (y no se olvide, porque por ventura habréis de menester este consejo)"*. (CP 36.2)

Caminar vers la font d'aigua viva, és possible, i no és per a uns pocs: *entended que no es cosa sobrenatural, sino que podemos nosotros hacerlo*" (CP 49.3). Cal, això sí, "determinada determinación". I pàgina a pàgina, molt especialment en el *Camino de Perfección* i a *Las Moradas*, va aclarint com avançar en el procés de nuesa que ens pot dur fins al "centre", fins a ser allò que en veritat som però que, malauradament, ignorem. Aquest és el principal -el veritable- obstacle: la ignorància, el desconeixement de la possibilitat. Ho era aleshores, ho ha estat sempre, ho pot ser també avui. I ens podem adonar que és la "lliçó" que trobem una i una altra vegada en tots els mestres de saviesa (de tots temps i latituds): *hi ha un tresor amagat que...* Reconèixer-lo no és donar-se importància, no és orgull, és fer justícia a la veritable possibilitat humana: *que importa mucho y todo que nos conozcamos, que sepamos quien somos, que 'de ser a ser va mucho'. No sé si queda dado bien a entender, porqué es cosa tan importante este conocernos.* (M1^a,2.9⁴) Que no es tracta de *"andar con el entendimiento amontonando pecados para ver que no lo merece"* (LV 15.6); que els guies que orienten així no són en veritat mestres, doncs deixen al gripau atrapat al pantà, ensenyen a ser *"sapo contento en sólo cazar lagartijas"* (LV 13.3), mentre que la Majestat *"espera a que vuele el sapo por sí mismo"* (LV 22.13)

---

³ CP: Camino de Perfección

⁴ M: Moradas

I aquest “volar” és fruit de l'experiència de coneixement, del camí de nuesa que ens porta davant la cambra del Rei, “castillo de puro cristal” a l'interior, en un procés que transforma: *una noticia en el alma más clara que el sol; no digo que se ve el sol, ni claridad sino una luz que sin ver luz alumbró el entendimiento; traí consigo grandes bienes*” (LV 27.3). Perquè allibera, perquè fa “gran” a l'ésser humà, perquè deslliura de l'errònia identificació amb el gripau: *no se da a conocer hasta que va ensanchando esta alma poco a poco, conforme a lo que entiende es menester para lo que pone en ella. Por eso digo que traí consigo la libertad, pues tiene el poder de hacer grande este palacio. Todo el punto está en que se le demos por suyo con toda determinación y le desembaracemos*” (CP 48.3)

No caure en la trampa, o en la limitació, de quedar-se donant tombs sobre sí mateix. Aquest és un punt clau que preocupava la mestra del camí, i que senyalen sovint els qui escriuen sobre els nous moviments espirituals, sempre sospitant que es tracta de “vestits fets a mida” per a la satisfacció personal. “Autoajuda” per aconseguir un bon lloc a l'altra vida –abans– o el benestar en aquesta –avui–. Dues versions de la mateixa actitud, sí, ambdues alimentades pel mateix desconeixement: *“Que importa mucho y todo que no nos imaginemos huecas en lo interior”* (CP 48.2); *“no es pequeña lástima y confusión que por nuestra culpa no entendamos a nosotros mismos ni sepamos quién somos”...* (M1ª,1.2). ¡ D'aquí la urgència de “traduir” les paraules i el mestratge d'una santa Teresa, o d'un Sant Joan de la Creu, despullar-los de revestiments conceptuals del passat, i posar-los al servei dels buscadors. Posar a l'abast del gran públic tot l'immens esforç que van fer per ajudar als seus contemporanis a obrir “l'ull del cor”; els recursos que van desenvolupar per tal d'oferir eines per treballar amb les capacitats des del silenci, *“pues si no hay ejercicio de ellas siempre os quedaréis enanas”* (M7ª,4.10); per “desembarazarlas”, que “no anden alborotadas”, como *“caballos desbocados que no hay quien los haga parar”* (CP 30,2). Abocar-ho tot plegat en paraules i eines que puguin ser avui entenedores.

Recull l'article que mencionàvem a l'inici el contrast entre un cert rebuig vers el cristianisme i l'interès que poden despertar les tradicions orientals, percebudes com a més experiencials, menys burocratitzades, menys dogmàtiques. És innegable que el corrent central del cristianisme no ha posat mai les coses fàcils al mestratge interior, que pàgines molt valuoses segur que s'han perdut per sempre entre les flames o caigudes en l'oblit. Però una part importantíssima ha pogut sobreviure fins aquí.

Falta fer major esforç de traducció; o aprofundir-hi, o estendre'l, per tal de difondre un patrimoni com aquest. Les taules de les llibreries estan cobertes de manuals de *mindfulness*, llibres per a fer possible l'atenció plena, compendis de pràctiques de concentració i meditació de sabor budista. N'hi ha de més i de menys qualitat, en el sentit que hi ha obres que reflecteixen més (o menys) l'esperit que impregnava, originàriament, totes aquestes propostes: l'esperit de recerca de la veritat i compassió universal del Buda que seria a la base de totes elles, un mestratge transmès el llarg dels segles a través de l'antiquíssim *Satipattana Sutra* (sutra de l'atenció) i tants altres. Des de fa anys el món budista ha posat a l'abast de tothom orientacions i recursos mil·lenaris desincrustant-los de complexos entramats conceptuals i del món terminològic pali o sànscrit que els podien fer inintel·ligibles per a una immensa majoria. Un esforç lloable amb resultats, com dèiem de qualitat diversa. Hi ha autors que només busquen fer negoci amb les necessitats dels altres i hi ha

propostes que són realment fruit d'itineraris de recerca, llargs i madurs, posats al servei dels demés. Però que es barregi el gra i la palla no ha de ser excusa per a no fer tot el possible per posar a l'abast patrimonis tan valuosos.

Sobren veus assenyalant les limitacions dels moviments de recerca espiritual contemporanis, i manquen ajudes que els puguin alimentar i enriquir. Menys actituds de sospita vers el "treball interior" (com si aquest fos contrari o refractari al compromís amb la realitat) i més confiança en la sinceritat i les possibilitats de tants homes i dones d'avui. Més comprensió, més solidaritat, més esperança, com les que destil·len les paraules de Cristina Kaufmann, amb les que m'agradaria tancar aquesta reflexió:

La interioritat és consubstancial a l'existència. No és quelcom estàtic, sinó dinàmic, la constant força centrípeta cap a l'Absolut. La consciència d'estar "dintre" de Déu, de que tot està dintre de Déu; descobrir aquesta consciència i gaudir-la és, per a mi, ser una persona interioritzada. Em sembla que tothom té la possibilitat de descobrir la seva interioritat, de desxifrar-la i, coneixent-la, estimar-la i viure des d'ella. [...] Recobrar la interioritat és recobrar la veritat d'un mateix: formem part d'un tot, de l'Únic, de la Realitat. Avui s'escriu molt sobre això: les noves ofertes d'espiritualitat i l'antiga saviesa de la humanitat ens ho testimonien, i la nostra època està assedegada d'escoltar aquest testimoniatge per a aprendre, de nou, a ser humans.⁵

-----
publicat a: <http://castellinterior.wordpress.com/>

notes:

1. Miguel Pastorino. *Creyentes sin religión, la tendencia que más crece en el mundo*. <http://sociologos.com/2014/09/02/creyentes-sin-religion-la-tendencia-que-mas-crece-en-el-mundo/>
2. LV: Libro de la Vida
3. CP: Camino de Perfección
4. M: Moradas
5. del recull: *La Transparència de l'Invisible*, v.1. Claret, 2007. pgs. 92 i 94

---

⁵ del recull: *La Transparència de l'Invisible*, v.1. Claret, 2007. pgs. 92 i 94